

Повторення вивченого матеріалу.
Тема Русь-Україна

Розселення східнослов'янських племінних союзів

Подану карту часто використовують у завданнях ЗНО, щоб проілюструвати місця розселення східних слов'ян. Найбільше уваги варто звернути на племена підписані червоним шрифтом.

Аскольд і Дір

- ✓ Перші Київські князі, достовірно про їхнє походження нічого не відомо (існують лише легенди);
- ✓ У 860 р. ходили у вдалий похід на Візантію. Після цього походу Русь була визнана, як держава; крім того Аскольд і Дір прийняли християнство;
- ✓ За переказами були убиті майбутнім князем Олегом.

Олег

Кордони Русі
за князя Олега

- ✓ 882-912 рр.:
- ✓ Підпорядкував полян, древлян і сіверян;
- ✓ У 882 році об'єднав північні і південні руські землі;
- ✓ Здійснив 2 вдалі походи на Візантію – у 907 і 911 рр., у наслідок походів русичі (купці) отримати право безмитної торгівлі у Константинополі, а воїни отримали данину;
- ✓ Про походи Олега на Візантію також відомо те, що він разом з військом вигадав поставити на суші свої човни на колеса, чим дуже здивували греків. Про це йдеться у фрагменті історичного джерела: «І звелів Олег своїм воїнам зробити колеса й поставити на них кораблі. І з попутним вітром підняли вони вітрила й пішли з боку поля до міста. Греки ж, побачивши це, злякались і сказали через послів Олегові: "Не губи міста, дамо тобі данини, якої забажаєш!"»;
- ✓ Посилив владу князя.

Ігор

- ✓ 912-945 рр.;
- ✓ Остаточно підкорив древлян;
- ✓ Збільшив данину;
- ✓ Здійснив два невдалих походи на Візантію у 941 і 944 рр., під час першого походу його кораблі були спалені «грецьким вогнем», а під час другого – на русичів наклали велике мито;
- ✓ У 945 р. – був убитий під час збору данини у древлян.

Ольга

- ✓ 945-964 рр.:
- ✓ Дружина князя Ігоря, що почала правити після його смерті;
- ✓ Помстилась древлянам за смерть чоловіка;
- ✓ Прийняла християнство;
- ✓ Запровадила «уроки» (чітко визначений розмір данини) і «погости» (місця збору данини), («шла Ольга до Новгороду. І встановила вона... погости і оброки. І ловища її є по всій землі, і знаки (її), ...і сани її стоять у Пскові й до сьогодні...»);
- ✓ «...І пішла Ольга по древлянській землі з сином своїм і дружиною, встановлюючи установи й уроки, й існують становища її й ловища...»
- ✓ Відвідувала дипломатичні місії до Візантії та до імператора Священної Римської імперії Оттона I.

Святослав

- ✓ 964 – 972 рр.;
- ✓ Відомий своєю активною військовою діяльністю;
- ✓ Остаточно підкорив уличів і тиверців;
- ✓ У 964 р. – ходив в успішний похід на Волзьку Булгарію;
- ✓ У 965 р. – пішов і розбив Хозарський Каганат, захопив його столицю Ітіль. Після цього кочовикам була відкрита дорога на Русь;
- ✓ У період з 967 по 971 здійснив два походи на Болгарію, хотів навіть перенести столиць з Києва до Переяславця. У 971 р. війська Візантії (союзники болгар) під Доростолом розбили дружину Святослава, тоді ж був укладений невдалий для Русі договір.

Цитати з ЗНО, що стосуються князя Святослава

«Його слов'янське ім'я, варязьке виховання, кочовий спосіб життя віддзеркалювали поєднання європейського та азіатського начал. Його управління ознаменувало апогей ранньої героїчної доби в історії Київської Русі» (О. Субтельний про князя Святослава);

«...на другий день посилає до імператора просити миру за такою умовою: [руси] повинні віддати [візантіяцям] Доростол., [візантіяці] повинні дозволити привозити до себе хліб...»

«Хозари вийшли супроти нього з каганом, князем своїм. І зступилися війська битися, і сталася битва межи ними, і одолів він хозар і город їхній столицю Ітіль, і город Білу Вежу взяв...»

«Прийшов [князь] у Переяславець. І послав до греків послів, говорячи: «Хочу йти на вас»...І пішов до Царграда, розоряючи міста. І дали йому данину...! повернувся він в Переяславець...»

«Вважаю, що ти не забув про поразку батька твого., який, порушивши клятвений договір, приплив до столиці нашої з величезним військом на 10 тисячах кораблях, а повернувся лише з десятком човнів, сам став передвісником своєї біди. Не згадую я вже про його подальшу жалюгідну долю...» (Іоанн Цимісхій до Святослава)

Походи Святослава

Володимир Великий

- ✓ 980-1015 рр.:
- ✓ Син князя Святослава;
- ✓ Провів ряд реформ, зокрема **Адміністративну**: умовно поділив Русь на 13 частин, для зручнішого управління і посадив своїх синів правити на місцях. Таким чином він зробив важливий крок для припинення міжусобиць;
- ✓ 2 релігійні реформи: 980 р. – навів лад у пантеоні язичницьких богів (виділив 7 основних), а у 988 р. запровадив на Русі християнство;
- ✓ **Військову** – створив міцне наймане варязьке військо;
- ✓ **Грошову** – за нього почали карбувати златники і срібники;
- ✓ **Містобудівну** – почав укріплювати Київ (оборонні споруди, «Змієві вали»), за Володимира звели Десятинну церкву (998 р.);
- ✓ Вперше приєднав Червенські землі.

Цитати з ЗНО, що стосуються діяльності князя Володимира Великого

«І поставив він кумири на пагорбі, поза двором теремним: Перуна дерев'яного, - а голова його була срібна, а вус - золотий, - і Хорса, і Дажбога, і Стрибога, і Сімаргла...» (перша релігійна реформа)

«...побачив, що церкву завершено, він помолився Богу, говорячи: «Осе даю церкві сій, святій Богородиці, од маєтності своєї десяту частину. Якщо се одмінить хто - хай буде проклят...» (заснування Десятинної церкви)

«...[Вони], як ударна сила князівських військ Русі, не тільки принесли з собою високу для тих часів систему організації, навчання й озброєння армії, а й зробили вагомий внесок у формування й зміцнення державних інституцій Русі» (про набрання варяг до війська)

«І повелів він поскидати кумирів — тих порубати, а других вогню оддати. Перуна ж повелів він прив'язати коневі до хвоста і волочити з Гори по Боричевому узвозу на ручай...» (про запровадження християнства на Русі)

«...віддав Корсунь грекам як викуп за царицю, а сам повернувся в Київ...»

«Не годиться християнам віддавати [заміж] за язичників. Якщо хрестишся, то і це одержиш, і царство небесне приймеш, і з нами однієї віри будеш. Коли ж не хочеш цього робити, то не можемо віддати сестри своєї за тебе»

Ярослав Мудрий

- ✓ 1019-1054 рр.
- ✓ У 1036 році остаточно розбив печенігів;
- ✓ У 1037 році за його ініціативи почали зводити Софійський собор;
- ✓ Остаточно відвоював Червенські землі;
- ✓ Ініціював кодифікацію норм звичаєвого права, що відома як «Руська Правда»;
- ✓ Відомий своєю «шлюбною дипломатією», за яку і був названий «тестем Європи»;
- ✓ Значну увагу приділяв містобудуванню та поширенню освіти;
- ✓ За його правління (у 1051 р.) вперше русич (Іларіон) став митрополитом Київським. Іларіон відомий також тим, що видав свій трактат «Слово про Закон і Благодать».

Цитати, що стосуються життя і діяльності Ярослава Мудрого

«Заложив Ярослав церкву святої Софії, премудрості божої, митрополію руську... І прикрасив він її іконами многоцінними, і златом, і сріблом, і начинням церковним. У ній же належні співи воздають богові в належні часи»

«Виступив тоді він із города, приготував до бою дружину. Зійшлися вони на місці, де ото нині свята Софія стоїть, митрополія руська. І сталася січа люта, і ледве одолів він печенігів під вечір...»

«...І сталася жорстока січа, і ледве переміг Ярослав під вечір. Розбіглися печеніги врізнобіч і самі не знали, куди вони бігли. А деякі, тікаючи, потонули в Сітомлі...»

«поставив ...русина Іларіона митрополитом Русі у Святій Софії, зібравши єпископів...»

Правління Ярославичів

- ✓ Тріумвірат (Святослав, Ізяслав, Всеволод)
- ✓ Спочатку правили разом (1054-1073 р.)
- ✓ У 1068 р. були розбиті половцями на р.Альта
- ✓ Внесли свій вклад у написання «Руської Правди»
- ✓ 1073-1076 рр. – зосередження верховної влади в руках Святослава
- ✓ 1076-1078 рр. – влада переходить до Ізяслава. Заручився підтримкою Всеволода. Правив доки не загинув.
- ✓ 1078-1093 рр. – правив після смерті Ізяслава. Ніхто не заперечував його права на престол. Був освіченим.

Пам'ятник Любецькому з'їзду

У 1093 році до влади приходить найстарший онук Ярослава Мудрого Святополк II Ізяславич, котрий серед інших мав переважна права на престол. На жаль, він не зміг стати гарним правителем, бо був безініціативним і мало відав в управлінні державою.

Святополк не зміг об'єднати сили проти половців, набагато вправнішим у цьому був Володимир Мономах. Удвох вони разом ходили на ворога у 1103 і 1111 роках.

За правління Сятополка Ізяславича значного розвитку зазнали князівські з'їзди (снєми).

Найвідоміший з них відбувся за ініціативи Володимира Мономаха і звався Любецьким (1097 р). На цьому снемі князі домовились спільно боротись з проти половецької загрози, а також запровадили спадкове володіння землями. Там був проголошений загальновідомий принцип «нехай кожен тримає отчину свою».

**Святополк
Ізяславич**

Володимир Мономах та Мстислав Хоробрий

У 1113 році Святополк Ізяславич помер і Київське віче запросило на князювання Переяславського князя Володимира Мономаха.

Володимир Всеволодович був дійсно мудрим та могутнім правителем. Він досить швидко укріпив свою владу, обмежив законодавчо стягнення лихварям відсотків, відновив міжнародний авторитет держави. Також продовжував боронити рідну землю від половецької загрози і написав всім відоме «Повчання дітям».

Після смерті Володимира влада перейшла до його сина Мстислава (1125 рік). Він, як і батько піклувався про свої землі, змусив інших князів визнати свою владу. Мстислав Володимирович став останнім єдиновладним правителем Русі. По його смерті настав період роздробленості (1132 рік).

Походи
Володимира
Мономаха
на половців

Роздробленість Русі

<i>Причини</i>	<i>Наслідки</i>
<ul style="list-style-type: none">✓ Велика територія держави;✓ Посилення бояр;✓ Етнічна неоднорідність населення;✓ Піднесення удільних князівств;✓ Загострення відносин між удільними князями.	<ul style="list-style-type: none">✓ Міжусобні війни;✓ Загибель людей;✓ Зміна систем управління землями;✓ Розвиток інституту віча;✓ Київ перестав бути одним з головних торговельних центрів.

*Розвиток Київського, Чернігово-Сіверського і
Переяславського удільних князівств*

Київське	<ul style="list-style-type: none">✓ Одне з найбільших за площею і населенням;✓ Головне місто – Київ;✓ Не було спадковою вотчинною якоїсь князівської лінії.
Чернігово-Сіверське	<ul style="list-style-type: none">✓ Головне місто – Чернігів;✓ За територією, населенням і рівнем розвитку поступався лише Києву.
Переяславське	<ul style="list-style-type: none">✓ Виникло навколо Переяслава в XI столітті;✓ У Переяславі багато міст-фортець, через безпосередню загрозу нападу кочівників, також, з цієї причини князівство потребувало постійної підтримки Київського князівства;✓ Одним з наймогутніших його правителів був князь Володимир Глібович. У літописі про його смерть вперше згадується назва «Україна» (1187 р.)